

PORTA OBERTA

L'absència de dades oficials des de l'any 1996 impedeix conèixer les veritables balances fiscals de les comunitats autònomes i distorsiona el debat sobre el seu finançament.

El vicepresident Rodrigo Rato afirmava dimecres que "no creia en les balances fiscals" ni que els seus saldos tinguessin cap mena d'importància, en ser "negatives o estèrils" per prendre decisions polítiques. Des d'un punt de vista teòric aquestes afirmacions són més que discutibles: els fons europeus de cohesió, transferències fiscals entre territoris, no tenen efecte sobre el creixement econòmic? Alemanya va imposar una reforma del format de les balances de pagaments a Europa l'any 1999, perquè el seu compte de capital (que ara recull únicament el moviment dels fons europeus) reflectís explícitament la seva contribució al creixement dels països pobres de la UE per mitjà d'un voluminós i continuat saldo negatiu. Aquest mateix compte, en el cas espanyol registra de fa anys un saldo positiu per mitjà d'unes entrades netes que arriben als dos bilions de pessetes anuals.

D'altra banda, fa anys que el mateix ministeri d'Economia impulsa tota mena d'estudis i treballs de recerca acadèmics, publicats per fundacions i universitats, que quantifiquen i valoren com a molt importants els efectes multiplicadors sobre el PIB de les regions espanyoles que són receptores netes de fons europeus. Aquests efectes són tan importants que, segons molts economistes, expliquen una gran part del diferencial de creixement del PIB espanyol enfront de la UE dels darrers anys. Teòricament, però, no hi ha cap mena de diferència entre els diners que rep l'Estat espanyol d'Alemanya o de Catalunya en concepte de solidaritat. I cal tenir present que, a diferència del saldo comercial, en què l'entrada de diners per un superàvit comercial es correspon amb una sortida de béns, els fons de solidaritat són els únics que a les balances de pagaments no impliquen ni suposen cap contrapartida (i per això el superàvit comercial no compensa el dèficit fiscal, tal com ha argumentat en diverses publicacions Xavier Sala i Martín).

Fons de cohesió català

El fons de cohesió català amb l'Estat espanyol, a més, sembla que ha tingut una evolució força creixent de 1998 ençà. El conseller Castells situava dijous passat entre un 8% i un 9% del PIB català la magnitud del dèficit fiscal català amb l'Estat espanyol, quan per al període 1991-1996 ell mateix l'havia estimat en un 7% del nostre PIB. A parer de molts economistes, aquest dèficit fiscal ja està limitant seriosament el creixement econòmic català, és la causa principal de la insuficiència d'infraestructures de transport que pateix Catalunya i està perjudicant amb una incidència creixent els nostres serveis socials. En aquest sentit, cal fer constar que a Alemanya s'estima que unes aportacions superiors al 4% del PIB regional als fons estatals de solidaritat comencen a lesionar seriosament el creixement econòmic, i aquest és el topall fixat per diverses sentències del seu Tribunal Constitucional.

Tot nou model de finançament hauria de posar límit al dèficit fiscal català, i aquí rau la principal crítica al model de finançament autonòmic imposat l'any 2001 pel PP i acceptat massa entusiàsticament per CiU. D'ell

Balances trucades, silencis còmplices?

RAMON TREMOSA I BALCELLS

Professor de teoria econòmica de la Universitat de Barcelona (rtremosa@ub.edu)

no se n'ha derivat un augment dels recursos de la Generalitat, en cedir l'Estat una participació en origen en els impostos exactament en la mateixa mesura en què retallava transferències (a més, la reducció dels trams de l'IRPF ha fet minvar la recaptació de les autonomies, al mateix temps que la gravació sobre grans capitals privats ha passat de l'IRPF a l'impost de societats, controlat encara al 100% per l'administració de l'Estat). Abans del 2007, per tant, any en què començaran a reduir-se els fons europeus a les regions espanyoles, caldria haver reduït a la

2). Així, és interessant d'observar com només la CAM, Navarra i el País Basc estan protagonitzant la convergència econòmica espanyola amb Europa en els darrers anys i totes tres tenen una cosa en comú: un dèficit fiscal nul o inferior al 4% del seu PIB amb l'Estat espanyol (gràfic 1). En canvi, el PIB per càpita de Catalunya i les Illes Balears en el mateix període s'allunya de la mitjana europea i tots dos territoris tenen en comú uns dèficits fiscals amb l'Estat estimats entre el 7 i el 9% anual del seu PIB. I avui que la globalització tanca empreses a Catalunya que fins i

Mediterrani i eternitza el subdesenvolupament de les comunitats subsidiades (*rational underdevelopment*, com descriu el document 114/2001 del mateix Banc d'Espanya per a les regions del Mezzogiorno italià).

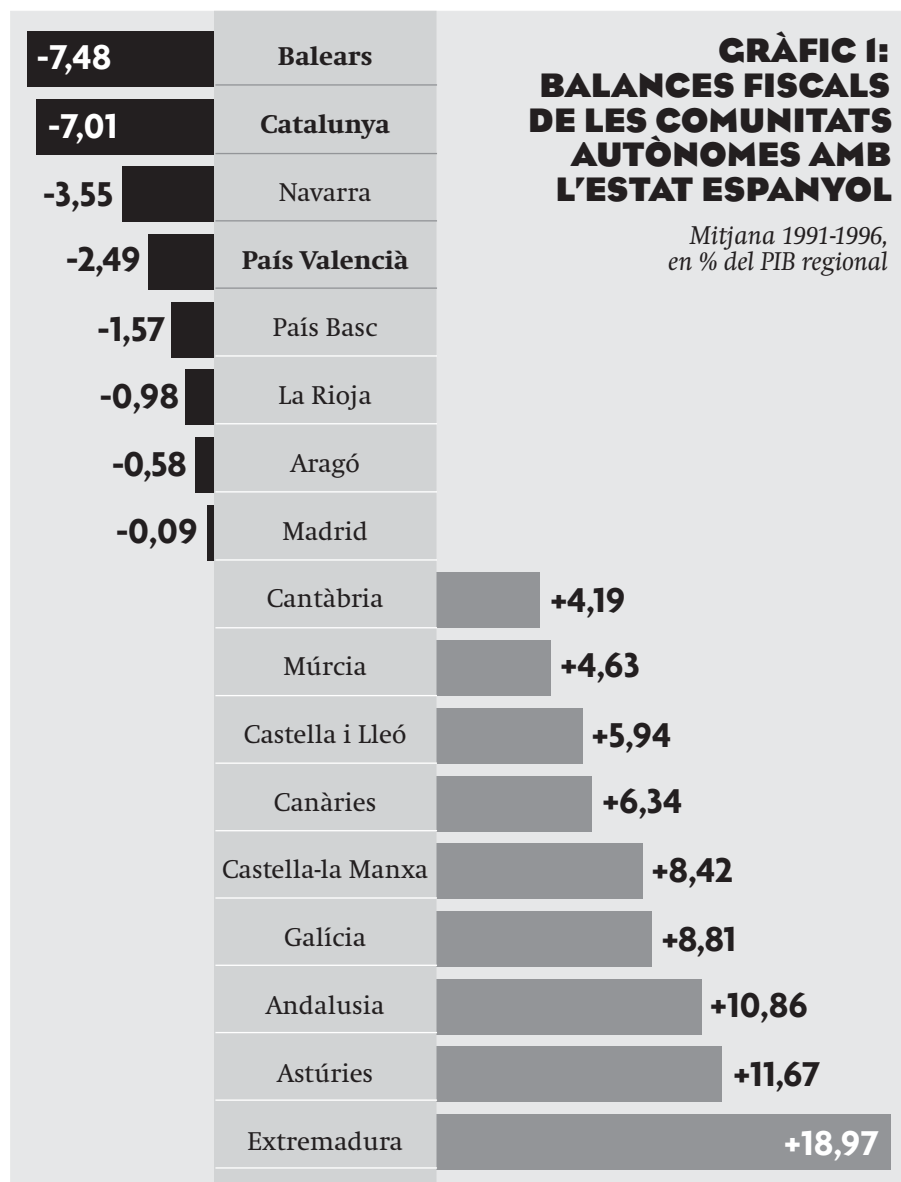
Hi ha a Catalunya una centenària tradició d'estudis sobre la seva relació fiscal amb l'Estat espanyol: Francesc Flos (1896), Guillem Graell (1902), Joan Crexells (1923), Josep Llord (1927), Carles Pi Sunyer (1929-1959), Ramon Trias (1960), Jacint Ros Hombravella (1966 i 1974 amb Joan Sardà), Josep Maria Bricall (1978), Antoni Castells i Martí Parellada (1983), Arcadi Oliveres (1991), Montserrat Colldeforns (1995), Esther Martínez i Guillem López-Casasnovas (2000). Tots aquests autors han mirat d'estimar i de calcular l'aportació catalana a l'Estat espanyol en el seu temps i basant-se en les informacions estadístiques disponibles a cada moment.

A la resta de l'Estat, en canvi, aquesta tradició és molt més recent. El treball més rigorós publicat fins ara és el llibre *Las balanzas fiscales de las CCAA*, 1991-1996, signat pels catedràtics Antoni Castells i Núria Bosch (Universitat de Barcelona), Ramón Barberán (Universitat de Saragossa) i Jesús Ruiz-Huerta (Universitat Complutense), entre d'altres. Aquest voluminós estudi va ser encarregat en els anys del darrer govern socialista per l'Institut de Estudios Fiscales, dependent del ministeri d'Economia i Hisenda, el qual va facilitar tota la informació pública necessària provinent de les diferents intervencions generals. Segons revelacions d'un dels autors, però, l'Institut esmentat es va desdir de la seva publicació a la vista dels resultats, edició que duria a terme finalment l'editorial barcelonina Ariel l'any 2000.

És curiós d'observar com a Madrid ningú no esmenta ni fa cap referència a aquest treball, essent com és l'únic a Espanya que fa servir els dos criteris per al càlcul de les balances fiscals territorials, el criteri del flux monetari i el criteri del benefici. Des de Madrid, però, es branden principalment dos treballs que només fan servir el segon criteri i que proporcionen sempre un dèficit fiscal a la CAM superior al català. El treball elaborat per Ezequiel Uriel (Fundación BBVA, 2003) també es refereix al període 1991-1996 i el de Julio Alcaide i el seu fill Pablo, que publiquen anualment el seu *Balance Económico Regional* a FUNCAS, arrenca l'any 1995 i arriba fins a l'any 2002. Aquesta darrera és ara per ara l'única estimació del dèficit fiscal català disponible més recent, per tal com des de 1998 la Generalitat ha deixat de publicar la seva pròpia estimació; aquesta publicació s'havia realitzat sense interrupció des de 1986 i constitueix un dels episodis més tristos i encara no explicats de la supeditació del darrer govern de CiU als desigs de total opacitat oficial del PP. En el seu balanç del pujolisme, Guillem López-Casasnovas va escriure a *El Periódico* l'octubre passat que la conselleria d'Economia havia calculat recentment el dèficit fiscal dels darrers anys però que no el feia públic per causa de la seva elevada i creixent magnitud.

Metodologia de càlcul

De fet, el càlcul d'una balança fiscal és tan senzill com establir la diferència entre els impostos que aporta un territori a una administració i la inversió i la despesa pública que en rep. Cal, però, prendre algunes pre-

meitat l'aportació catalana a l'Estat per tal de fer compatible solidaritat i creixement, i aconseguir que el dèficit fiscal català sigui semblant al de les regions europees amb rendes semblants a la nostra en els seus respectius Estats. I en aquest procés qui hi perdria no serien les comunitats menys productives de l'Estat, sinó la principal destinatària de les faraòniques inversions del govern espanyol en els darrers quatre anys, la comunitat autònoma de Madrid (CAM).

D'altra banda, també es constata que aquest gran esforç solidari de Catalunya no està servint perquè les regions menys productives de l'Estat s'acostin a Europa, sinó perquè només Madrid creixi de manera espectacular (Gràfic

tot obtenen beneficis, si no disposen d'una gran part dels nostres propis impostos per invertir-los a Catalunya no podrem reconvertir els llocs de treball que perdem en la indústria manufacturera tradicional cap a sectors de semblant o superior valor afegit, tal com s'està produint amb notable èxit a les dues comunitats forals.

Jesús Huerta de Soto, catedràtic d'economia política de la Universidad Rey Juan Carlos, es mostra partidari de generalitzar el concert econòmic a totes les comunitats autònomes: l'Estat espanyol és massa heterogeni per atendre de manera eficient i en temps real les diferents necessitats dels seus molt desiguals territoris. Per a Huerta, el centralisme fiscal actual lesiona l'Arc